

Отримано: 23 жовтня 2024 р.

Прорецензовано: 10 листопада 2024 р.

Прийнято до друку: 15 листопада 2024 р.

e-mail: toliy65@yahoo.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8144-126X>

Scopus Author ID: 57195832235

DOI: 10.25264/2519-2558-2024-23(91)-37-42

Худолій А. О. Лінгвопрагматичні аспекти стратегій перекладу англомовних текстів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2024. Вип. 23(91). С. 37–42.

УДК: 811.111 (73)+82

Худолій Анатолій Олексійович,
доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри англійської філології,
Національний університет «Острозька академія»

ЛІНГВОПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЙ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ

Мета. В статті розглянуто лінгвопрагматичні аспекти стратегій перекладу англомовних текстів.

Матеріал та методи. Дане дослідження ґрунтується на аналізі типології стратегій перекладу англомовних текстів, розроблених і запропонованих українськими та закордонними дослідниками. Описовий метод і метод аналізу виявлених класифікацій стратегій перекладу сприяв розумінню використання існуючих у перекладознавстві стратегій перекладу англомовних текстів. Контент аналіз промов американських політиків в оригіналі та перекладі сприяв виявленню відповідностей та аналізу використаних стратегій перекладу на практиці з точки зору лінгвопрагматичного підходу.

Результати. Переклад англомовних текстів, на матеріалі промов американських президентів свідчить про прагматичну спрямованість діяльності перекладача, зокрема у виборі стратегій в ході здійснення перекладу оригінального тексту. Переклад англомовних текстів передбачає використання низки перекладацьких стратегій, таких як форенізація та доместикація. Не менш важливими є цілі автора та перекладача, тип аудиторії. Якісний переклад передбачає еквівалентність текстів. Найбільш поширеними перекладацькими стратегіями, які використовують при перекладі англомовних текстів є стратегії конкретизації та генералізації.

Висновки. Перекладачі використовують низку стратегій у ході перекладу англомовних текстів на українську. Вибір тієї чи іншої стратегії залежить від цілі перекладача, аудиторії, задуму автора тощо.

Ключові слова: стратегії перекладу, доместикація, форенізація, еквівалентність, конкретизація, генералізація.

Anatoliy Khudoliy,
DSc. in Political Science, Professor,
Head of the Department of English Philology,
National University of Ostroh Academy

LINGUISTIC AND PRAGMATIC ASPECTS OF TRANSLATION STRATEGIES FOR ENGLISH TEXTS

Objective. The article deals with the linguistic and pragmatic aspects of translation strategies for English texts.

Materials and Methods. This study is based on the analysis of the typology of translation strategies for English-language texts developed and proposed by Ukrainian and foreign researchers. The descriptive method and the method of analysis of the identified classifications of translation strategies contributed to the understanding of the use of existing translation strategies for English-language texts in translation studies. The content analysis of the speeches of American politicians in the original and in translated versions helped to identify correspondences and analyze the translation strategies used in practice from the point of view of the linguistic and pragmatic approach.

Results. The translation of English-language texts based on the speeches of American presidents demonstrates the pragmatic orientation of the translator's activity, in particular in the choice of strategies in the process of translating the original text. The translation of English-language texts involves the use of a number of translation strategies, such as foreignization and domestication. The goals of the author and translator and the type of audience are equally important. Quality translation implies equivalence of texts. The most common translation strategies used in the translation of English-language texts are the strategies of specification and generalization.

Conclusions. Translators use a number of strategies while translating English texts into Ukrainian. The choice of a particular strategy depends on the translator's goal, the audience, the author's intention, etc.

Keywords: translation strategies, domestication, foreignization, equivalence, concretization, generalization.

Вступ. Переклад англомовних текстів вимагає неабияких знань і вмінь перекладача, правильного вибору інструментарію, ефективного застосування перекладацьких стратегій, глибоких знань мови, як англійської, так і української. Цілі перекладу можуть різнитися, в залежності від тих або інших чинників, як лінгвальних, так екстралінгвальних, серед яких: намагання повідомити важливу інформацію; вплинути на формування у читача бажаного емоційного ставлення до переданої інформації; спонукати до конкретних дій, викликати певну реакцію; переконати у своїй правоті тощо [Матузкова, Гринько, 2020: 23].

Постановка проблеми. Водночас, коли йдеться про переклад, не менш важливими є стратегії, обрані перекладачем для такої роботи. З практичної точки зору стратегії перебувають у полі зору як початківців, які лише розпочинають свою діяльність перекладача, роблять перші кроки у цьому напрямку, так і досвідчених перекладачів. Не менш важливим є аспект вивчення перекладацьких стратегій студентами, майбутніми перекладачами, які пишуть наукові роботи, пов'язані з перекладом автентичних текстів.

Актуальність дослідження. І хоча про стратегії написано низку статей і опубліковано чимало досліджень, проте розвиток лінгвістики, зростання інтересу до перекладознавства, розширення міжнародного співробітництва та запит на оновлення перекладознавчих підходів змушує дослідників детальніше висвітлювати питання стратегій у ході перекладу

з англійської на українську. Вище зазначені чинники свідчать про актуальність теми стратегій для широкого кола читачів.

Мета статті полягає у описі лінгвопрагматичних аспектів стратегій перекладу англomовних текстів. Для досягнення поставленої мети заплановано такі завдання:

- здійснити огляд визначень стратегій перекладу вітчизняними та закордонними науковцями;
- розглянути існуючі стратегії перекладу та їхні особливості;
- виявити об'єктивні фактори, пов'язані зі стратегіями перекладу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед останніх досліджень слід загадати методичний посібник О. П. Матузкової, О. С. Гринько Н. О. Горбатюк «Стратегії та аналіз в усному та письмовому перекладі» (2020), у якому подано опис стратегій, здійснено аналіз усного та письмового перекладу [Матузкова, Гринько, 2020]. Т. І. Струк здійснила короткий огляд особливостей перекладацьких стратегій [Струк, 2019]. Чимало досліджень присвячено тим чи іншим прагматичним аспектам перекладу дискурсів, зокрема, юридичного – стаття О. О. Ходаковської про стратегії перекладу англomовного юридичного дискурсу [Ходаковська, 2020: 61-65]. О. В. Рябчук, К. А. Разумна та О. С. Сіваєва розглянули перекладацькі стратегії як засоби маніпуляції свідомістю, з акцентом на описі стратегій перекладу в кіно [Рябчук, 2021: 220-224]. Українські дослідниці, В. В. Громовенко, О. О. Одінцова, Л. В. Сологуб, деталізували сучасні стратегії перекладу англomовного юридичного дискурсу [Громовенко, 2022: 140-146].

Низка досліджень присвячена як теоретичним аспектам перекладу та вибору стратегій, так і практичним. Серед публікацій слід зазначити статтю Т. Ботвин, О. Пилипець, Я. Пригошкіної, у якій здійснено огляд стратегій перекладу художньої літератури [Ботвин, 2023:85-101]; дослідження С. В. Засєкіна, в якому науковець здійснив аналіз стратегій перекладу художнього тексту [Засєкін, 2011:254-260].

Т.І.Ткачук у своїй статті розглянула перекладацькі адаптивні стратегії як механізми адекватної передачі комунікативно-прагматичного значення [Ткачук, 2016]. О. В. Ребрій проаналізував підхід до вироблення стратегії перекладу із системної точки зору [Ребрій, 2009: 215-220]. Серед західних дослідників доречно зауважити праці М. Бейкер (2009; 2011; 2018; 2019), Л. Хармон (2019), А. Хассана (1997; 2014), Дж. Хауз (1997; 2008; 2015), Ю. Найди (2005), П. Ньюмарка (1988), Л. Венуті (1995) та інших.

Виклад основного матеріалу. Існує низка підходів до тлумачення поняття перекладацької стратегії. Слід зауважити, що стратегії перекладу – це досить звичне поняття у перекладознавстві, хоча відсутнє загальноприйняте визначення цього терміну.

Так, стратегію перекладу трактують як метод виконання перекладацького завдання, що полягає в адекватній передачі з іноземної мови мовою перекладу комунікативної інтенції відправника з урахуванням культурологічних та особистісних особливостей мовця. Зокрема, Т.М. Ніколаєва зазначає, що під стратегіями в перекладі розуміють процедури, що використовують для вирішення перекладацьких завдань та вибір іншомовного тексту для подальшого перекладу [Ніколаєва, 2018:111].

На думку Т.П. Андрієнко переклад мислиться як спільне породження й перетворення смислів відповідно до когнітивно-комунікативних потреб представників різних лінгвокультурних спільнот. Дослідниця розглядає роль стратегії перекладу як когнітивного регулятиву перекладацького дискурсу, що реалізується через тактики та підпорядковані їм прийоми перекладу [Андрієнко, 2016]. Серед стратегій перекладу науковиця виокремлює стратегії очуження, одомашнення та універсалізації, розбивши їх на окремі підвиди, зокрема: стратегії відтворення предметних реалій, відтворення когнітивних реалій, стратегії відтворення національно-специфічних концептів і сценаріїв, стратегії відтворення алюзій, відтворення змісту, художньої форми, прагматичної функції тропеїчних засобів, стратегії відтворення засобів мовної образності тощо [Андрієнко, 2016: 220-260].

Стратегію також тлумачать як загальну програму, настанову чи набір настанов, що обираються перекладачем для реалізації перекладу певного тексту з чітко визначеною метою у конкретній ситуації. Вважають, що кожна окрема стратегія складається з унікального набору параметрів, серед яких розрізняють характер еквівалентності, характер обробки тексту перекладу та поведінка перекладача, пов'язана з перекладом тексту [Матузкова, 2020:7-8]. Характер еквівалентності передбачає характер та ступінь співвідношення мови оригіналу та мови перекладу. У цій групі вирізняють такі параметри: функції, повноту перекладу, фактичний зміст, жанр, стиль, культурно-специфічні елементи, структуру та композицію, формальні особливості тексту, термінологію, невербальні елементи. Характер обробки тексту перекладу охоплює низку аспектів, зокрема: забезпечення зрозумілості перекладу, врахування умов замовника, відповідність тексту культурі мови перекладу, адаптація до жанрових та стилістичних норм культури реципієнта, характер лінгвістичної обробки тексту перекладу тощо.

Водночас, слід зауважити, що адресат, тобто одержувач тексту, є одним із ключових параметрів роботи перекладача. На реципієнта спрямована діяльність перекладача, він є споживачем перекладу, і, відповідно, читацька аудиторія зумовлює роботу перекладача.

Аналогічну думку висловлюють закордонні науковці. Зокрема, Юджин Найда вказує на три основні фактори, що обумовлюють переклад: суть повідомлення, ціль або цілі автора та перекладача, тип аудиторії. Взагалі, саме теорія динамічної еквівалентності, запропонована Ю. Найдою, знаменувала перехід від старих теорій формальних відповідників до революційного лінгвістичного підходу до перекладацької проблематики, орієнтованого на реакцію реципієнта перекладу. У світлі цього нового підходу адекватність перекладу може бути досягнута лише з урахуванням особливостей сприйняття читацькою аудиторією мови перекладу [Найда, 2005: 127, 139].

Німецький дослідник Х. Крінге поділяє перекладацькі стратегії на дві групи – макростратегію та мікростратегію [Krings, 1986]. Під макростратегією дослідник розуміє способи вирішення декількох перекладацьких проблем, в той час як під мікростратегією – способи вирішення однієї проблеми. У межах макростратегії процес перекладу передбачає передперекладацький аналіз, власне процес перекладу та редагування готового перекладу [Krings, 1986]. На початковому етапі перекладач обирає стратегію перекладу. Так, перевагу можуть надати текстуально точному (наближеному до буквального), перекладу або, навпаки, перекладу, що відходить від структури оригіналу. У цьому виборі вирішальну роль може зіграти жанр тексту, мета перекладу і соціальна норма перекладу, характерна для часового проміжку.

Бейкер (2011) обговорює різні підходи, які професійні перекладачі можуть застосовувати в процесі перекладу [Бейкер, 2011]. Бейкер (2011) та Хассан (2014) обговорюють стратегію перекладу шляхом культурної заміни, яка дозволяє перекладачеві використовувати слово цільової мови для заміни виразу, який є специфічним для даної культури. Таким чином, елемент мови перекладу мови перекладу може мати такий самий вплив на читача, як і оригінал. Моліна та Альбір (2002), говорячи про культурну заміну, зазначають, що існує привілей у застосуванні такої стратегії, який полягає в тому, що читач може знайти в цільовому тексті те, з чим він міг би себе ідентифікувати [Molina, Albig, 2002]. Застосовуючи таку стратегію, вибір перекладача повинен залежити від його вміння вибирати те, що є доречним, на додаток до наміру або мети перекладу.

Ньюмарк (1988) пропонує вісім рівнів перекладацьких стратегій, придатних як для мови оригіналу, так і для мови перекладу. Дослівний переклад: поза контекстом слова перекладаються поодиноці за їхніми найпоширенішими значеннями. Основна мета дослівного перекладу – або зрозуміти механіку мови оригіналу, або ефективно спілкуватися мовою перекладу. Буквальний переклад: граматичні структури мови оригіналу трансформуються до їхніх найближчих еквівалентів мовою перекладу, але лексичні слова перекладаються окремо, поза контекстом. Точний переклад: в межах обмежень граматичних структур мови перекладу ця техніка спрямована на відтворення точного контекстуального значення оригіналу. Ступінь граматичних і лексичних відхилень при передачі культурних слів. Семантичний переклад: ця стратегія відрізняється від точного перекладу. Вона зберігає естетичну цінність, красиве і природне звучання тексту вихідної мови, а значення, коли це доречно, ставиться під загрозу. З іншого боку, значення у вірному перекладі є безкомпромісним і догматичним. Адаптація: це найвільніший тип перекладу, який в основному використовується для п'єс (комедій) та поезії. Культура мови оригіналу перекладається на культуру мови перекладу, а текст переписується, при цьому теми, персонажі та сюжети зазвичай зберігаються. Вільний переклад: матеріал відтворюється без манери, а зміст відтворюється без форми оригіналу. Зазвичай це значно довший переказ оригіналу. Ідіоматичний переклад: Він точно відтворює зміст оригіналу, але має тенденцію спотворювати нюанси значення, надаючи перевагу розмовній мові та ідіомам, а не тим, що зустрічаються в оригіналі. Комунікативний переклад: має на меті передати точне контекстуальне значення оригіналу таким чином, щоб читачі вважали і зміст, і мову перекладу прийнятними та зрозумілими [Newmark, 1988:81-91].

Джуліан Хаус (1997) визначила терміни «прихований» і «прямий» переклад для цілей оцінки якості перекладу. На її думку, прихований переклад рекомендується лише у випадку культурно нейтральних текстів, тоді як відкритий слід застосовувати до текстів, які глибоко вкорінені в культурі оригіналу [House, 1997: 189-194].

Увагу привертає підхід американського дослідника перекладу Л. Венуті, який сформулював дві основних стратегії в перекладі: *foreignisation* та *domestication* [Venuti, 1995]. Ці терміни запозичені українськими науковцями та є досить поширеними в українському перекладознавстві. Так, І. Корунець та Л. Коломієць використовують терміни «форенізація» та «доместикація» [Корунець, 2012; Коломієць, 2006]. Зустрічаються й адаптовані до української мови терміни, на кшталт, «одомашнення» та «очуження». Так, український перекладознавець О.В. Ребрій зазначає, що стратегія одомашнення орієнтована на максимально адекватну передачу смислу, тобто є стратегією смислу, а стратегія очуження орієнтована на передачу особливостей форми, тобто є стратегією форми. Обираючи стратегію смислу, перекладач свідомо усуває всі перепони на шляху до розуміння тексту, через що поступається тими особливостями форми, які можуть ускладнити сприйняття твору іншомовним реципієнтом. Обираючи ж стратегію форми, перекладач, навпаки, часто змушений жертвувати смисловою прозорістю задля максимальної точності відтворення нетривіальних особливостей побудови оригінального тексту, які можуть виступати маркерами індивідуально-авторського стилю, так і мовностилістичними ознаками стилю [Ребрій, 2012].

Прикладом форенізації може бути переклад поданого нижче уривку з промови Джо Байдена.

Our history has been a constant struggle between the American ideal that we are all created equal and the harsh, ugly reality that racism, nativism, fear, and demonization have long torn us apart [Joe Biden. Inaugural Address, Jan. 20, 2021].

Наша історія була постійною боротьбою між американським ідеалом про те, що всі ми створені рівними, і жорсткої потворною реальністю, коли нас розривали на частини расизм, нативізм, страх, демонізація [Інавгураційна промова Президента США Джоєфа Р. Байдена, 2021]. У реченні-оригіналі вжито слова – *racism, nativism*. Обидва слова вживають в українській мові. Вони настільки увійшли в узус, що стали звичними, їх так і використовують у незмінній формі – *расизм* і *нативізм*. Під *расизмом* розуміють сукупність поглядів та уявлень про фізичну та розумову нерівноцінність людських рас, з чого робиться висновок про вирішальний культурний і цивілізаційний вплив расових відмінностей. Під *нативізмом* розуміють теорію переваги громадян, що народилися в країні, над іммігрантами. Перекладач використав англійські слова – *расизм* і *нативізм*, оскільки ці терміни увійшли в узус і вживаються в українській мові у незмінній формі.

Вибір стратегії перекладу залежить і від багатьох об'єктивних факторів, до яких належать: 1) цільова аудиторія перекладу та стан цільової полісистеми; 2) кількість існуючих перекладів певного твору в цільовій літературі. Потреба у форенізаційному перекладі виникає особливо гостро, коли створюється критично велика кількість перекладів-одомашнень, які роблять відстань між читачем та оригіналом все більшою. Головна функція перекладу одомашнення – розбудова вже існуючої в цільовій культурі літературної традиції, тоді як функція перекладу очуження полягає у введенні до цільової літератури нових стилів, висловів, засобів та прийомів [Коломієць, 2004]. Результати процесу перекладу (якість перекладу) зумовлені ступенем смислової близькості перекладу оригіналу, жанрово-стилістичної приналежністю текстів оригіналу і перекладу, прагматичними чинниками, що впливають на вибір варіанту перекладу.

Прикладом доместикації може бути речення, взяте із інвагураційної промови Б. Обама 21 січня 2009 р.:

Time and again these men and women struggled and sacrificed and worked till their hands were raw so that we might live a better life [President Barack Obama's Inaugural Address. January 21, 2009].

Ці чоловіки і жінки невтомно боролися, приносили жертви і працювали до кривавих мозолів, щоб ми з вами жили краще [Інавгураційні промови президентів США, 2009:330]. В оригіналі вжито словосполучення *their hands were raw*, що дослівно перекладається їхні руки були в саднах, тобто вони працювали до того стану, коли їхні руки були здерті. Вже в українській версії перекладач використав сталий вираз – *працювати до кривавих мозолів*, який точніше, влучніше виражає думку про важку, виснажливу працю.

Доместикація в перекладі з англійської мови на українську виконує прагматичну функцію, яка полягає в тому, щоб вибрати найбільш вдалий варіант із існуючих у мові засобів. Застосування стратегії доместикації спостерігаємо у поданому нижче прикладі, взятому з інавгураційної промови екс-президента США Б. Обами.

What the cynics fail to understand is that the ground has shifted beneath them, that the stale political arguments that have consumed us for so long no longer apply [President Barack Obama's Inaugural Address, 2009]. У даному прикладі, американський політик, з метою пояснення ситуації про вплив стереотипів на мислення американців, використав речення *the stale political arguments that have consumed us for so long no longer apply*, дослівне значення якого – *застарілі політичні аргументи, які нас так довго з'їдали, більше не діють*. Водночас слід зауважити, що мета перекладача полягає у пошуку не лише найбільш вдалого варіанту із можливих, але й наближення його до реалій культури, мислення соціуму, в якому він, цей варіант, побутує.

Ці циніки не розуміють одного: земля зрушилась під їхніми ногами, і заяложені політичні аргументи, що так довго тримали нас у своєму полоні, вже втратили свою актуальність [Інавгураційні промови президентів США, 2009:330]. Перекладач використав такий варіант перекладу – *заяложені політичні аргументи, що так довго тримали нас у своєму полоні, вже втратили свою актуальність*. Вдало підібрані сталі вирази, на кшталт, *заяложені аргументи, тримати у полоні, втратити актуальність*, є клішованими, звичними, їх часто використовують у мовленні та на письмі, вони – легко впізнавані, а відтак – близькі ураїномовним читачам і слухачам. Крім того, вони є стилістично забарвлені, а в основі цих словосполучень лежить метафора. Прагматичний підхід перекладача цілком обгрунтований і доречний.

Якісний переклад передбачає еквівалентність текстів. У сучасному перекладознавстві існує три основних підходи до визначення поняття «еквівалент». Так, деякі визначення перекладу фактично підмінюють еквівалентність тотожністю, стверджуючи, що переклад повинен повністю зберігати зміст оригіналу [Neuberg, 1985]. Другий підхід у вирішенні проблеми перекладацької еквівалентності полягає у спробі знайти в змісті оригіналу якусь інваріативну частину, збереження якої необхідно і достатньо для досягнення еквівалентності перекладу. Іншими словами, якщо переклад може виконати одну й ту ж саму функцію чи описує ту ж саму реальність, то він еквівалентний [Molina, Albir, 2002: 498-509]. Сутність третього підходу до визначення перекладацької еквівалентності полягає в тому, щоб не намагатися вирішувати, у чому повинна полягати спільність перекладу й оригіналу, а зіставити велике число реально виконаних перекладів з їхніми оригіналами і подивитися, на чому ґрунтується їхня еквівалентність [Yinhua, 2011]. Прикладом еквівалентності перекладу може слугувати поданий нижче приклад:

Many centuries ago, Saint Augustine, a saint of my church, wrote that a people was a multitude defined by the common objects of their love [Joe Biden. Inaugural Address, 2021].

Багато століть тому святий Августин, святий моєї релігії, писав, що народ – це множина, що визначається загальними об'єктами його любові [Інавгураційна промова Президента США Джоозефа Р. Байдена, 2021]. У авторському тексті вжито словосполучення *a saint of my church*, а в перекладі – *святий моєї релігії*. Джо Байден (з сорока шести президентів в історії США Джо Байден лише другий після Джона Кеннеді президент-католик), у своїй інавгураційній промові, цитуючи святого римо-католицької церкви, зауважив, що Августин є *святим його церкви* (дослівно), проте щоб уникнути двозначності, перекладач використав словосполучення *святий моєї релігії*, оскільки американський президент мав на увазі не конкретно свою церкву, яку він відвідує, а свою релігію, конфесію.

Водночас, конкретна стратегія перекладача значною мірою залежать від співвідношення мови оригіналу і мови перекладу і характеру перекладацької задачі [Ольховська, 2017]. Тобто, переклад може мати різну мету. У кожному конкретному випадку перекладач вирішує, яку мету необхідно досягти, і, відповідно до поставленої мети, визначає ступінь збереження або відмови від еквівалентності.

В.А. Кухаренко висловлює, на нашу думку, дуже важливу, «програмну» для вироблення перекладацької стратегії зазначених текстів, сентенцію. Дослідниця звертає увагу на те, що індивідуальність авторського стилю має два аспекти: якісний, який базується на особистісному та унікальному для кожного учасника характері мовленнєвої та мовної діяльності, і кількісний, що базується на найбільш живаному використанні певних смислів (значень) та структур [Кухаренко, 1996:164-165]. Будь-який переклад, як правило, завжди починається з буквальної підстановки, і основне завдання перекладача – шляхом трансформації або коригування буквального перекладу, (там, де це необхідно) навчитися приходити до оптимального варіанту, поступово долаючи вплив оригінального тексту.

Важливим аспектом перекладу англійського тексту є вид інформації, поданої у тексті, який може виконувати інформаційну функцію, емоційного впливу, маніпулятивну тощо. Зокрема для текстів американської публіцистики, з одного боку, характерним є надзвичайно низький ступінь співучасті автора в описаних подіях, фактах. Ця особливість інформаційних текстів визначається свідомою установкою на неупереджену манеру викладу матеріалу, на відмову від будь-яких оцінних суджень, а з іншого боку, публіцистичний текст без експліцитно висловлюваних авторських оцінок чітко виражає позицію автора повідомлення. Крім цього, журналісти використовують і мовні засоби імпліцитної оцінки тих чи інших подій, фактів у інформаційних повідомленнях. Наведені факти свідчать про функцію впливу, яку здійснюють інформаційні тексти на читачів [Худолій, 2006: 20]. Одним із прагматичних положень ефективного впливу є апеляція до релігійних почуттів читачів. Звичним явищем є використання конфесійної лексики, яка легко проходить фільтри свідомості та здійснює вплив на читачів, напр.: *at the altar of, mantra, hallelujahs, anathema, brethren*.

It was anathema to Frank's no-fuss esthetics (Newsweek, May 25, 1998, p.62). Під лексею *anathema* розуміється заборона, пересторога, прокляття. Термін *anathema* походить із християнства і широко використовується журналістами в публіцистичних текстах.

Найбільш поширеними перекладацькими стратегіями, які використовують при перекладі англійських текстів є стратегії конкретизації та генералізації.

Стратегія конкретизації виявляється у конкретній семантиці лексичних одиниць. Семантична конкретизація, заснована на заміні одиниць із загальним значенням у мові оригіналу на слова конкретної семантики, що демонструє нижче поданий приклад:

On this day, we come to proclaim an end to the petty grievances and false promises, the recriminations and worn-out dogmas that for far too long have strangled our politics. We remain a young nation. But in the words of Scripture, the time has come to set aside childish things. The time has come to reaffirm our enduring spirit; to choose our better history; to carry forward that precious gift, that noble idea passed on from generation to generation: the God-given promise that all are equal, all are free, and all deserve a chance to pursue their full measure of happiness [President Barack Obama's Inaugural Address, 2009].

Цього дня ми прийшли сюди, щоб оголосити про кінець дріб'язковим образам та фальшивим обіцянкам, взаємним звинуваченням та заялженим догмам, які аж надто довго чинили задушливий вплив на нашу політику. Ми залишаємося молодою нацією, але, як сказано у Святому Письмі, настав час позбутися дитячих звичок. Настав час підтвердити наш незламний дух, обрати собі крапку історичну долю, зберегти і примножити той безцінний дар, ту шляхетну ідею, що передавалася від покоління до покоління, той Божий заповіт, що всі люди вільні і всі заслуговують на можливість здобувати повну міру свого щастя [Інавгураційні промови президентів США, 2009:329-330]. Подані приклади в оригіналі та перекладі свідчать про те, що стратегія конкретизації залишається актуальною. У авторському тексті використано речення *the time has come to set aside childish things*. Дослідно його можна перекласти так: *настав час відкинути дитячі речі*, однак такий переклад звучить дивно, тому перекладач використав звичну фразу про дитячі звички, а саме – *настав час позбутися дитячих звичок*, тобто подорослішати, і вже не поводитись як дитина. Відповідники, усталені фрази, словосполучення та речення, якими носії мови, в даному випадку, українці, послуговуються легше і швидше сприймаються читачами та слухачами, полегшують процес сприйняття інформації, прискорюють її обробку мозком і набагато швидше викликають відповідну реакцію. Подібна ситуація зі словосполученням – *to choose our better history*, яке можна було б перекласти *обирати нашу крапку історію*, однак такий переклад викликав би у слухачів чи читачів подив, оскільки не узгоджувався б з контекстом і викликав би додаткові запитання. Тому, перекладач скористався стратегією конкретизації і використав словосполучення – *обрати собі крапку історичну долю*. Такий варіант є влучнішим, конкретнішим, узгоджується з контекстом промови, зрозумілішим для аудиторії.

На відміну від стратегії конкретизації, стратегія генералізації спрямована на узагальнення змісту і уникнення деталей про учасників подій, їхню оцінку, час або місце:

That democracy and hope, truth and justice, did not die on our watch but thrived. That our America secured liberty at home and stood once again as a beacon to the world [Joe Biden. Inaugural Address, 2021].

Демократія і надія, правда і справедливість не зникли в наші дні; Америка забезпечила свободу на своїй території та в черговий раз стала орієнтиром для всього світу [Інавгураційна промова Президента США Джоозефа Р. Байдена, 2021]. У реченні із промови президента вжито словосполучення *did not die on our watch but thrived*, що дослідно означає – *щоб не померли на наших очах, а процвітали*. А перекладач здійснив узагальнення – *Демократія і надія, правда і справедливість не зникли в наші дні*. Аналогічно здійснено переклад другої частини уривку з промови президента, в якому зазначено дослідно: *stood once again as a beacon to the world* [Joe Biden. Inaugural Address. Jan. 20, 2021]. Речення в авторському тексті переклали так: *...в черговий раз стала орієнтиром для всього світу* [Інавгураційна промова Президента США Джоозефа Р. Байдена, 2021]. Перекладач використав стратегію генералізації, знайшовши вдалий варіант, зрозумілий аудиторії та відповідний контексту, хоча дослідно – *...знову стала маяком свободи для всього світу*. Стратегія генералізації є досить ефективним засобом при порівнянні явищ, процесів тощо.

Аналогічним чином було здійснено переклад поданого нижче речення:

And so today, at this time and in this place, let us start afresh [Joe Biden. Inaugural Address, 2021]. В оригіналі вжито словосполучення – *let us start afresh*, який дослідно означає *почнімо все спочатку*. У перекладі подано такий варіант: *Отже, сьогодні, в цей час, в цьому місці, почнімо все з чистого аркуша* [Інавгураційна промова Президента США Джоозефа Р. Байдена, 2021].

Попри вище загадані стратегії, перекладачі також вдаються до тропеїзації, зокрема метафоризації. Так, описуючи політичну кар'єру віце-президента США Ела Гора, журналіст американського щотижневика “Newsweek” порівнює його з Джимі Картером і Біллом Клінтоном, підкреслюючи, що вони також були вихідцями з провінції та починали свою кар'єру губернаторами. Змальовуючи події, автор статті “Al Gore’s Best Hope” використовує метафоричний вираз *to have the mud of the province on one’s new dress shoes* [Худолій, 2006: 23].

...Jimmy Carter and Bill Clinton who could claim to have the mud of the province on their new dress shoes (Newsweek, May 24, 1999, p.51). У авторському тексті американський журналіст уточнює їхній досвід реченням *на їхніх нових туфлях був провінційний бруд*.

Висновки. Отже, переклад є складним процесом передачі мови оригіналу засобами іншої мови і він потребує вибору відповідної стратегії. На сьогодні існує кілька класифікацій стратегій перекладу, а саме: стратегія очуження та одомашнення; конкретизації та генералізації; стратегія врахування виду інформації; еквівалентності текстів тощо. Вибір конкретної стратегії перекладу англomовного тексту передбачає попередній аналіз тексту оригіналу, врахування всіх труднощів. Також слід зазначити, що для адекватного перекладу слід враховувати функціонально-стильову належність текстів.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у вивченні тактик перекладу з акцентом на лексико-семантичні, граматичні та синтаксичні особливості перекладу англomовних текстів.

Література:

1. Андрієнко Т.П. (2016). *Стратегії і тактики перекладу: когнітивно-дискурсивний аспект (на матеріалі художнього перекладу з англійської мови на українську та російську)*: Монографія. К.: Видавничий дім Дмитра Бураго. 340 с.
2. Ботвин Т., Пилипець О., Григошкіна Я. (2023). Лінгвістичні стратегії в перекладі художньої літератури: теоретичний аспект. *Вісник науки та освіти № 7(13)*: С. 85-101. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-7\(13\)-85-101](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-7(13)-85-101)
3. Гізер, К., & Ніконова, В. (2021). Критичний дискурс-аналіз в перекладі мас-медійних текстів. *Грааль науки*, (4), 345-357. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.07.05.2021.063>
4. Громовенко, В.В., Одінцова, О.О., & Сологуб, Л.В. (2022). Сучасні стратегії перекладу англomовного юридичного дискурсу. *Академічні студії*. Серія «Гуманітарні науки», (1), 140-146. <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2022.1.21>

5. Засєкін С. В. (2011). Аналіз стратегій перекладу художнього тексту. *Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского*. Серия «Филология. Социальные коммуникации». Том 24 (63). № 4. Часть 2. С.254-260.
6. Інавгураційна промова Президента США Джоєфа Р. Байдена (20 січня 2021 року). Білий Дім. Вашингтон (округ Колумбія). U.S. Embassy in Ukraine. Режим доступу до джерела: <https://ua.usembassy.gov/uk/inaugural-address-by-president-joseph-r-biden-jr/>
7. Інавгураційні промови президентів США (2009). Харків: Фоліо. С. 329-330. / уклад. Е. Прутник, В. Тейлор. Харків: Фоліо, 2009. 336 с.
8. Коломієць Л.В. (2006). Еволюція напрямів в англо-українському поетичному перекладі кінця XIX початку XX століття.: автореф. дис....док. філолог. наук: 10.02.16. Київ. 41 с.
9. Коломієць Л.В. (2004). *Концептуально-методологічні засади сучасного українського поетичного перекладу (на матеріалі перекладів з англійської, ірландської та американської поезії)*: Монографія. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». 522 с.
10. Корунець І. (2012). Доместикація як засіб збагачення національних мов і літератур. *Український журнал іноземної літератури Vsesvit*. №5/6. URL: <http://www.vsesvit-journal.com/old/content/view/984/41/>
11. Кухаренко В.А. (1996). О возможности сохранения индивидуального стиля автора оригинала в переводе. *Перевод и коммуникация*. М.: ИЯЗ РАН. С. 160-169.
12. Матузкова О.П., Гринько О.С., Горбатюк Н.О. (2020). *Стратегії та аналіз в усному та письмовому перекладі*: метод. посіб.: Одес. нац. ун-т імені І. І. Мечникова. Одеса : ОНУ. 67 с.
13. Ніколаєва Т.М. (2018). Перекладацькі стратегії в англо-українському просторі. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Том 29 (68). С. 110-115. Режим доступу до джерела: https://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/eng/journals/2018/1_2018/23.pdf
14. Ольховська Н.С. (28 жовтня 2017 р.). Специфіка тексту та стратегії перекладу. Режим доступу до джерела: <https://nimfilmдру.mozello.com/vseukrankska-internet-konferencija/perekladoznavstvo/params/post/1338438/>
15. Пастрик Т.В. (2006). Концептуальна модель продуктивного білінгвізму перекладача. *Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка*. Т.8. Вип. 2. С. 141-148.
16. Ребрій О.В. (2012). *Сучасні концепції творчості у перекладі*: монографія. Х.: Харківський університет імені В.Н. Каразіна. 376 с.
17. Ребрій О.В. (2009). Системний підхід до вироблення стратегії перекладу. *Вісник ХНУК*. Серія «Перекладознавство». № 848. С. 215-220.
18. Рябчук О.В., Разумна К.А., Сіваєва О.С. (2021). Перекладацькі стратегії як засоби маніпуляції свідомістю. *Закарпатські філологічні студії / редкол.: І. М. Зимомря (голов. ред.), М. М. Палінчак, Ю. М. Бідзіля та ін.* – Ужгород : Видавничий дім "Гельветика". Вип. 18. С. 220-224.
19. Струк І. В. (2019). Векторність перекладацьких стратегій. Венеціанський університет Ка' Фоскарі. *Issues of modern philology in the context of the interaction of languages and cultures*. Venice (Italy): Baltia Publishing. С. 161-165
20. Ткачук Т.І. (2016). Перекладацькі адаптивні стратегії у сучасній транслятології як механізми адекватної передачі комунікативно-прагматичного значення. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія Філологія. №24, том 2. С. 135-137.
21. Ходаковська О.О. (2020). Стратегії перекладу англomовного юридичного дискурсу. *Закарпатські філологічні студії*. Випуск 13. Том 3. С. 61-65.
22. Худолій А.О. (2006). Функціональні зміни у мові американської публіцистики кінця XX – початку XXI століття. Монографія. Острог: Вид-во Острозька академія. 368 с.
23. Biden Joe. (January 20, 2021). Inaugural Address. Source The White House. URL: <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/january-20-2021-inaugural-address>
24. Baker, M. (2011). *In other words: A coursebook on translation*. London and New York: Routledge URL: <https://doi.org/10.4324/9780203832929>
25. Baker, M. (2018). *In other words: A coursebook on translation*. London and New York: Routledge. URL: <https://doi.org/10.4324/9781315619187>
26. Baker, M. (2019). *Translation and conflict: A narrative account*. London and New York: Routledge. URL: <https://doi.org/10.4324/9780429438240>
27. Baker, M. (Ed.). (2009). *Translation studies*. London and New York: Routledge. URL: <https://doi.org/10.4324/9780203872062>
28. Baker, M., & Saldanha, G. (Eds.). (2009). *Routledge encyclopedia of translation Studies*. London and New York: Routledge.
29. Harmon Lucyna. (2019). Translation Strategies, Techniques, and Equivalences in Critical Approach. *Explorations: A Journal of Language and Literature*. 7. pp. 7-16.
30. Hassan, B. A. (2014). *Between English and Arabic: A practical course in translation*. Unabridged Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.
31. House, Juliane (1997). *Translation Quality Assessment*. Tübingen: Gunter Narr Verlag.
32. House, J. (2008). Beyond intervention: Universals in translation? *Trans kom.*, 1 (1), 6-19.
33. House, J. (2015). *Translation quality assessment: Past and present*. London: URL: <https://doi.org/10.4324/9781315752839>
34. President Barack Obama's Inaugural Address (January 21, 2009). By Macon Phillips. URL: <https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2009/01/21/president-Barack-obamas-inaugural-address>
35. Krings, H.P. (1986). Translation problems and translation strategies of advanced German learners of French. *Interlingual and intercultural communication*: J. House, & S. Blum-Kulka (Eds.). Tübingen: Gunter Narr. pp. 263-75.
36. Krings H.P. (1986). *Was in den Köpfen von Übersetzern vorgeht: Eine empirische Untersuchung zur Struktur des Übersetzungsprozesses an fortgeschrittenen Französischlernern*. Tübingen: Narr. XI, 570 p.
37. Molina L., Albir A.H. (2002). Translation techniques revisited: a dynamic and functionalist approach. *Meta (Translators' Journal)*. XLVII. 4. P. 498-509. URL: <https://doi.org/10.7202/008033ar>
38. Nida E. (2005). Principles of Correspondence. *The Translation Studies Reader*. London and New York: Routledge. P. 126-140.
39. Neuberg A. (1985). *Text and Translation*. Leipzig: Verlag Enzyklopädie. 168 с.
40. Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*. New York: Prentice Hall.
41. Owji, Z. (2013). Translation strategies: A review and comparison of theories. *Translation Journal*, 17 (1), 1-13.
42. Venuti L. (1995). *The Translator's Invisibility: A History of Translation*. London; N.Y.: Routledge. 353 p.
43. Yinhua X. (2011). Equivalence in Translation: Features and Necessity. *International Journal of Humanities and Social Science*. Vol. 1. No. 10. P. 169-171.